

เทศน์เช้า วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว! ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ สังฆกรรม เราค้นคว้าค้นหาสังฆกรรม เวลาสังฆกรรม เราศึกษาเรา
เข้าใจเรื่องสังฆกรรม แต่หัวใจเราไม่เป็นสังฆกรรม

เราเข้าใจนะ อริยสังข์ สิ่งต่างๆ เราเข้าใจทั้งหมด แต่เวลาครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า จิตนี้
กลั่นออกมาจากอริยสังข์ เวลากลั่นออกมาจากอริยสังข์ เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตาม
ความเป็นจริงหรือเปล่า ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริงนะ ถ้าความ
เป็นจริง สิ่งที่เป็นความจริงนั้นมันสำรอก มันคายของมัน ถ้ามันสำรอก มันคายของมัน

คูลี มือเราเปื้อน มันมีกลิ่นเหม็น ไปอยู่ที่ไหนมันก็เหม็นติดมือเราไปทั้งนั้นแหละ แต่วัน
ไหนเราได้ล้างมือเราสะอาดแล้ว ใครเป็นคนรู้ว่ามือเราเปื้อนหรือมือเราสะอาดล่ะ? ก็เราเป็นคนรู้
นี่ก็เหมือนกัน จิตใจของเรามันมีกิเลสตัดทอนความทะยานอยากครอบงำในหัวใจของเรา แล้วเรา
ศึกษาสังฆกรรมฯ สิ่งที่ว่าความจริงๆ แล้วว่าเป็นความจริง ความจริงมันเป็นความจริงชั่วคราว
ชั่วคราวเพราะอะไร เพราะจิตใจมันปลื้มใจ มันปลื้มใจมันพอใจมันก็มีความสุขของมัน เวลามัน
คลายตัวออกมานะ มือมันก็สกปรกเหมือนเดิมไง

คูลี พายุมันจะเข้ามา เขาพยากรณ์ว่าพายุจะเข้ามา เขาอพยพ เขาอพยพเพราะอะไร เพราะ
เขารู้ไง เขารู้ เขาเชื่อคำพยากรณ์นั้นใช่ไหมว่าพายุมันจะเข้ามา ถ้าพายุจะเข้ามา ถ้าเรายังฝืนอยู่ เรา
ก็ต้องเผชิญกับพายุนั้น ถ้าเผชิญกับพายุนั้น เราจะได้ผลตอบแทนมากน้อยแค่ไหน อยู่ที่พายุนั้น
จะรุนแรงมากน้อยขนาดไหน แต่ถ้าเราเชื่อ เราหลบเราหลีก เราอพยพหนี นี่หนีพายุ ความรู้ความ
เข้าใจ แต่สิ่งนี้มันเป็นไป พายุมันจะเกิดอยู่ตลอดไปเรื่อยๆ ยิ่งต่อไปอนาคตพายุมันจะรุนแรงมาก
ขึ้น เพราะอุณหภูมิโลกมันร้อนขึ้นมากๆ พายุมันจะรุนแรงมากขึ้น

นี่ก็เหมือนกัน สังคมจะมีความกระทบกระทั่งกันมากขึ้น เราเกิดมาเป็นมนุษย์ สัตว์
สังคมต้องอยู่ในสังคม มนุษย์อยู่คนเดียวไม่ได้ ถ้ามนุษย์อยู่คนเดียวไม่ได้ล่ะ เขาทำธุรกิจกัน เขา

แสวงหาตลาดกัน เขาต้องคว้าตลาดใหญ่พอใหม่ ที่ทำธุรกิจได้ใหม่ เขาต้องการสังคมที่ยิ่งใหญ่ เพื่ออะไร? เพื่อผลประโยชน์ของเขา

อย่างของเรา เราก็บอกมันเป็นคุณภาพชีวิต ถ้าคุณภาพชีวิตมันดีขึ้น เมื่อก่อนคุณภาพชีวิตของเรา อายุของประชากรสั้น ถ้ามันมีการเจริญทางวิทยาศาสตร์ขึ้นมา เดียวนี้ประชากรอายุมันก็ยิ่งยืนขึ้นมา แล้วความเป็นอยู่ของเราเพื่อคุณภาพชีวิตๆ

คุณภาพชีวิตมันเป็นความจริงอันหนึ่งนะ เป็นความจริงตามสมมุติ ความสมมุติคือชั่วคราวไง สมมุติคือของชั่วคราว มันเป็นความจริง เป็นวิทยาศาสตร์นี้แหละ มันชั่วคราว แต่ถ้ามันเป็นวิมุติ มันไม่ใช่ชั่วคราว มันยั่งยืนตลอดไป พอมันยั่งยืนตลอดไป โลกนี้มีไหม เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนถึงเรื่องอนิจจัง ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้น ทุกอย่างสรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ เป็นทุกข์เพราะอะไร เป็นทุกข์เพราะเราต้องการให้มันอยู่กับเราตลอดไป เป็นทุกข์เพราะเราต้องการให้มันสมความปรารถนาของเรา

ถ้าเราศึกษาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าเป็นอนัตตา เป็นอนัตตามันเป็นไตรลักษณ์ มันเป็นไตรลักษณ์ที่เราเห็นของเราไง เราก็บอกว่าธรรมะเป็นอนัตตา มันแปรสภาพตลอดๆ

ถ้าแปรสภาพตลอดมันก็ต้องแปรสภาพของมันอยู่อย่างนั้น แต่ถ้ามันแปรสภาพอยู่อย่างนั้นมันก็เวียนว่ายตายเกิดนี้ไง ถ้าเวียนว่ายตายเกิดขึ้นมา เราจะค้นหาความจริงอันนี้ไง เราค้นหาความจริงอันนี้ เรารู้ เราเข้าใจได้ แต่มันไม่เป็นความจริงขึ้นมา เพราะมันไม่มีการกระทำตามความเป็นจริง ถ้าความเป็นจริงไปแล้วมันจบ มันจบเลยนะ

เวลาคนเราไม่เชื่อเรื่องการเกิดและการตาย ไม่เชื่อนะ เห็นอยู่ เกิดและตาย เห็นว่ามันเป็นวิทยาศาสตร์แค่นี้แหละ แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไป บุพเพนิวาสานุสติญาณ อดีตชาติไม่มีที่สิ้นสุด ถ้าคนเราแบบว่า ถ้าสิ่งนี้เป็นวิทยาศาสตร์ มีคุณค่าเท่ากัน คนเกิดมาก็เหมือนกัน ประชาธิปไตย เขาบอกว่าสิทธิความเสมอภาค

สิทธิความเสมอภาค คนโง่ คนฉลาด คนมีอำนาจวาสนา บางคนไบรต์มาก ปัญญาดีมากเลย แต่ทำอะไรมันลุ่มๆ ดอนๆ ทำอะไรไม่ประสบความสำเร็จเลย บางคนนะ ปัญญาดีพอสมควร แต่ทำอะไรมันประสบความสำเร็จไปหมดเลย ประสบความสำเร็จเพราะอะไรละ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทำมา เราได้ทำของเรามา ถ้าเราได้ทำของเรามา จิตใจของเรา เราได้พัฒนาของเรามา จิตใจเราได้เจือจานมา เกิดมาในชาตินี้จิตใจมันก็เป็นแบบนี้ จิตใจมันส่งต่อมาไง ส่งต่อมานะ มันเห็นสิ่งใดที่ขัดหูขัดตา มันทำไม่ลง มันทำไม่ได้ แต่ถ้าคนที่มันอำมหิตมา มันทำของมันมา มันทำของมันมาอย่างนั้น เวลามันอำมหิตมา พออำมหิตขึ้นมา เกิดเป็นชาวพุทธ พุทธธรรมะกันนะ ปฏิจจสมุปบาท พุทธธรรมะกันปากเปียกปากแฉะ แต่หัวใจมันเป็นอย่างนั้นหรือเปล่าละ

ถ้าหัวใจไม่เป็นแบบนี้ นี่หน้าไหว้หลังหลอก ถ้าหน้าไหว้หลังหลอก สังคมเป็นแบบนี้ ถ้าสังคมเป็นแบบนี้ เราบอกว่าเขาหน้าไหว้หลังหลอก แล้วหัวใจเราละ หัวใจเรามันหลอกตัวเราเองไหม หัวใจเรามันหลอกตัวเอง ศึกษา ฟังเข้าใจๆ ว่าเราศึกษาเข้าใจไปแล้ว เวลามันปฏิบัติไปแล้ว มันเสื่อมไปแล้วมันจะเข้าใจเลย มันจะเข้าใจ จะซาบซึ่งธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าปริยัติ ปริยัติมันศึกษามา ศึกษาามาเพื่อปฏิบัติ เราศึกษามาเพื่อเป็นวิชาการ ศึกษาามาเพื่อจะประพฤติปฏิบัติให้เป็นความจริงของเราขึ้นมา

ถ้ามันศึกษามามันก็เข้าใจ แล้วพอเข้าใจ ไปปฏิบัติ เห็นไหม คุณิ หลวงปู่มั่นบอกกับหลวงตา สิ่งที่ว่าศึกษาระบบขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นทฤษฎี ศึกษาามาเข้าใจไหม? เข้าใจ แล้วเวลาปฏิบัติวางไว้ก่อน วางไว้ก่อน แล้วเราทำให้เป็นความจริงของเราขึ้นมา แต่ทำด้วยความคาดหมาย ทำด้วยการจินตนาการ ทำด้วยสิ่งที่ว่าเราศึกษามาเป็นวิชาการนั้นมันคอยโน้มน้าวให้จิตใจมันสร้างภาพอย่างนั้น มันยังปฏิบัติยากขึ้นๆ

ที่ปฏิบัติแล้วเราก็ก้มลูกคลูกหลานไซ้ไหม แล้วเราไม่มีคนคอยบอกไซ้ไหม เราก็มั่วเราทำถูก ก็เราศึกษามาอย่างนี้ ก็พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ แล้วก็ทำตามอย่างนี้มันจะผิดตรงไหนละ

มันผิดสิ ผิดที่กิเลสมันบังเงาไง ผิดที่กิเลสมันอ้างอิงไง ผิดที่กิเลสมันสวมรอยไง มันสวมรอยมันก็สร้างภาพไปนะ พอสร้างภาพไปนะ ด้วยความอ่อนค้อยของปัญญาของเรา ด้วยความอ่อนค้อยของวุฒิภาวะของเราไง เราก็เชื่อไปก่อนๆ

เวลามันเสื่อม หมดเลย เวลามันเสื่อม พอมันเสื่อมแล้ว คนปฏิบัติพอมันเสื่อมที่เขาจะอ้อ! นี่ไง เขาบอกว่าปริยัติๆ นี่ไง ปริยัตินี่ไง ที่ว่าเข้าใจทะลุปรุโปร่งมันเป็นปริยัติ ปริยัติมันเป็นสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเป็นทางวิชาการที่เขามีลิขสิทธิ์ของเขา แล้วเวลาเราจดลิขสิทธิ์กัน เราจดลิขสิทธิ์แล้วเรามีอายุคุ้มครองนะ

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งที่เป็นความจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเป็นสัจจะ มันไม่ใช่จดลิสลิสลิส มันเป็นสัจจะเลย แล้วถ้าใครทำได้ ก็เป็นของคนนั้นนะ เป็นของคนคนนั้น อยู่ในใจดวงนั้น ไม่มีใครสามารถจะผ่อนถ่ายจากของใครเป็นของใครได้ เว้นไว้แต่คนที่ทำความเป็นจริงแล้ว ทำความเป็นจริงแล้วเขาคอยบอกคอยชี้แนะเราไง เขาคอยบอกคอยชี้แนะเรา เราศึกษามากก็เป็นธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช่ไหม สมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว แล้วที่ค้นคว้ามาเป็นทางวิชาการวางไว้ธรรมวินัย นี่เป็นศาสดาของเราๆ เป็นศาสดาของเรา แต่ไม่ใช่ของเรา เป็นศาสดาของเรา เราศึกษามากๆ ศึกษาเราก็เข้าใจใจ ศึกษาเราก็ซาบซึ้งใจ ซาบซึ้งนี้ประเพณีวัฒนธรรม

เราเกิดมาเป็นชาวพุทธนะ เรามีอำนาจวาสนา เกิดมาเป็นมนุษย์แล้วพบพระพุทธศาสนา ถ้าเกิดเป็นลัทธิอื่นเขาก็ทำความดีเหมือนกัน ความดีทำได้ ทางโลก ความดีทำได้ ทางวิชาการใครศึกษาได้ แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกสุกัถะ “ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล”

ความดีของเขา เขาก็ทำความดีของเขา ลัทธิศาสนาทุกศาสนาสอนคนให้คนเป็นคนดี คนดีมันก็เป็นคนดีในโลก นี่ชั่วคราวไง ความจริงชั่วคราวไง แล้วสุดท้ายแล้วต้องให้พระเจ้าเป็นผู้พิพากษา

ความดีของเราต้องให้คนอื่นเป็นผู้พิพากษาหรือ ความดีของเรา แต่โลกของเขาพิพากษาของเขา เพราะคนมันหลากหลาย คนถือดี คนมีมุมมองแตกต่าง เขาก็ตัดสินด้วยข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย

แต่เวลาสังขารความเป็นจริง ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเราศึกษามาเป็นปริยัติ แต่เราปฏิบัติไปเราว่าเรารู้เราเข้าใจ นี่ไง มันเป็นปริยัติ แต่เวลามันเสื่อม เสื่อมมันถึงอ้อ! อ้อ! เละนะ ถ้าอ้อๆ นี่ใช้เวลาไปเท่าไร อ้อๆ ถ้ามันมีสติปัญญามันถึงอ้อ!

ถ้าไม่มีสติปัญญาละ “หมดแล้วแหละ มรรคผลไม่มีหรอก ก็ทำมาขนาดนี้แล้ว มันก็ว่างหมด มันก็รู้ทุกอย่าง มันเป็นกาลเวลาแล้วละ มันหมดเวลาแล้ว มันคงจะไม่มีมรรคผลแล้วละ” นี่ถ้าคนเขาวุฒิภาวะมันไม่เข้มแข็งพอมันก็จบ

แต่ถ้ามีครูบาอาจารย์คอยชี้ นำ คอยบอก คอยชี้ นำ คอยบอกแล้วท่านยืนยันๆ มันจะเป็น
อย่างนั้น มันจะเป็นอย่างนั้น แล้วเวลาปฏิบัติไป ถ้ามันเป็นความจริงมันจะเป็นอย่างนี้ มันจะเป็น
อย่างนี้ แต่เราทำของเราไปด้วยวิถีภาวะที่เราอ่อนด้อย แต่ถ้าเรามีภาวะ อิม! ถ้ามันเสื่อม เสื่อม
เราก็ฟื้นฟูเราใหม่ เสื่อมเราก็แก้ไขของเราใหม่ นี่ถ้าคนมีภาวะมันก็ยังจะเข้มแข็ง ยังจะก้าว
เดินต่อไป ถ้าก้าวเดินต่อไปนะ พอมันยกขึ้นสู่วิปัสสนา ปัญญาที่รู้แจ้ง ปัญญาที่รู้แจ้ง

เพราะว่าในทางทฤษฎี เวลาเขาทำสังคายนา เขายังพิจารณากันเลยว่า อ้อ! สุตมยปัญญา
เข้าใจได้ สุตมยปัญญาคือการศึกษา ศึกษานี้เข้าใจได้ จินตมยปัญญาเขาก็เข้าใจได้ ภาวนามย
ปัญญามันมาจากอะไรละ มันไม่มีที่มาที่ไป สงสัยมันเกินมา สงสัยคนจดจารึกมามันไม่รู้เรื่อง
มันสวมรอยเข้ามา

เขาพิจารณาว่าจะยกทิ้งนะ เขาพิจารณา จะบอกว่ามันไม่มีที่มาที่ไป ภาวนามยปัญญามัน
ไม่มีที่มาที่ไป แล้วมันไม่มีที่มาที่ไปมันมาจากไหนละ สุตมยปัญญายังรู้ ศึกษามันรู้ได้ จินตมย
ปัญญา จินตนาการก็รู้ได้ แล้วภาวนามยปัญญามันมาจากไหนละ มันไม่มีที่มาที่ไป สงสัยคนจด
จารึกมากเกินไป จะตัดทิ้งเลย

เวลาช่วงนี้มันไปถึงหลวงตา หลวงตาท่านเศร้าใจนะ นี่แหละคือหัวใจ องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมก็ภาวนามยปัญญา อาสวัภษญาณนี้แหละมันเกิดมาจากในใจของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาพระสารีบุตรไปฟังเทศน์พระอัสสชิ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าให้ไปดับที่เหตุนั้น พอไปดับที่เหตุนั้น ได้บรรลุธรรม มีดวงตาเห็นธรรม เป็น
พระโสดาบัน ไปศึกษาต่อกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ศึกษาต่อไป เวลาหลานพระสารีบุตรมาต่อว่าพระสารีบุตร เพราะเอาตระกูลของพระสารีบุตรมา
บวชหมดเลย นี่ไม่พอใจ ก็จะไม่พอใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “ถ้าเธอไม่พอใจสิ่งต่างๆ เธอต้องไม่พอใจ
อารมณ์ของเธอด้วย อารมณ์ความรู้สึกของเธอมันก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง”

เป็นวัตถุเลย ความรู้สึกนึกคิดของเรา ถ้าผู้ที่มีจิต มีปัญญา เขาจะรู้เห็นความคิดเราว่ามัน
ร้ายกาจขนาดไหน พิจารณาไปถึงที่สุด พระสารีบุตรเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา

นี่ไง เวลาปฏิบัติขึ้นไป เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมามันก็เป็นธรรมในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะเป็นขึ้นมา ก็เป็นความจริง ลิขสิทธิ์ของใคร มันเป็นความจริง ลิขสิทธิ์เวลาทางโลกเขาจะเขียนกฎหมายต่างๆ เขาก็ต้องอ้างอิง เขาพยายามจะให้มันครอบคลุมด้วยความเสมอภาคไป ความเสมอภาคของโลก เสรีภาพ ประชาธิปไตย

แต่เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมาธิปไตย เพราะคำว่า “ธรรมาธิปไตย” เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ว่าการ พระอรหันต์มหาศาลเลย มหาศาลเพราะอะไร เพราะว่าเขามีสติปัญญาของเขา แล้วเวลาดั่งเอดทักกะ ๘๐ องค์ แล้วพวกนั้นทำไมไม่ตั้งละ พระอรหันต์เหมือนกันทำไมไม่ตั้ง...มันไม่เท่ากันไง อำนาจวาสนาบารมีของคนไม่เท่ากันไง แล้วพระที่บวชมาในสมัยพุทธกาลมหาศาลเลยที่เกรเกรตุง ฉัพพัคคีย์ สัตตสวัคคีย์ ไปดูสิ ในวินัย ฉัพพัคคีย์ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติวินัยบับ ให้ภิกษุใช้ อย่างนี้ได้ ไปแล้ว แลไปแล้ว พระพุทธเจ้าก็อนุบัญญัติ

ที่ตีก็ยะอะ ที่ออกมาเป็นต้นเหตุแห่งวินัย ๒๐๐ กว่าข้อ มีคนทำผิดมาทั้งนั้น ยิ่งภิกษุณี ๓๐๐ กว่าข้อ เพราะมันมีการทำผิดมาทั้งนั้น แล้วคนทำผิดมันก็แกลไปเรื่อย ห้ามอย่างนี้ แกลไปทางนู้น ห้ามทางนู้น แกลไปทางนี้ ห้ามทางนี้ ปิดไปทางนู้น ห้ามบับ พอทำ บอกพระพุทธเจ้ายังไม่ได้ ห้าม ไม่มีคนทำ พระพุทธเจ้าไม่บัญญัติ พอคนทำแกลไป แกลไปก็อนุบัญญัติปิดไปเรื่อย ปิดไปเรื่อย

นี่ไง จะบอกว่าพระอรหันต์ในสมัยพุทธกาลเยอะมาก ภิกษุที่บวชเข้ามา มาแกล มาเป็นต้นเหตุให้บัญญัติธรรมวินัย ธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าบัญญัติคือมีพระทำผิดมาแล้วทั้งนั้น เป็นต้นเหตุให้ทำผิดๆ มาทั้งนั้นเลย นั้นในสังคม ทุกสังคมมีคนดีและคนเลวปนกัน ในหัวใจของเรา เวลาวิชาในความไม่รู้มันเห็นแก่ตัว แล้วเวลามาประพฤติปฏิบัติมันก็อ้าง “รู้หมด ทำหมด เหมือนหมด ทุกอย่างหมด” แล้วทำไมทุกข์ล่ะ

เวลาเสื่อมเข้ามา เสื่อมเข้ามา ก็เหมือนกับหัวใจของเราเนี่ยแหละ เป็นพินเป็นไฟเลย คูสิ เราประกอบการค้าขึ้นมา สิ่งที่ดีงาม เวลามันลุ่มจมไปเราทุกข์ไหม นี่เหมือนกัน เวลาสมาธิก็สมาธิแก่กล้าเลย ปัญญา ก็เกิดขึ้นมาทั้งหมดเลย แล้วมันเสื่อมหมด ทุกข์ไหม แล้วเราจะทำอย่างไร

มันก็ต้องฟื้นฟูขึ้นมาๆ ฟื้นฟูขึ้นมาถ้ามีกำลังใจนะ ถ้าไม่มีกำลังใจ เราจะทำอะไร เราอยู่กับครูบาอาจารย์อย่างนี้ หนึ่ง มันไม่เสียเวลา ไม่เสียเวลานะ หลวงปู่มั่นท่านถึงบอกว่าแก้จิตนี้แก้ยากมากนะ คำพูดอย่างนี้ เพราะอะไร เพราะคนที่แก้มาแล้วมันรู้มันเห็นว่ามันยากขนาดไหน แต่ของเราบอกว่ามันสะดวกมันสบาย สะดวกสบายนั่นละบังงาทั้งนั้นแหละ พวกนั้นเงา ไม่ใช่ความจริงหรอก

ถ้าเป็นความจริงนะ ความจริงเพราะการเอาชนะตนเองนี่แสนยาก การเอาชนะตนเอง มันเล็กๆ น้อยๆ นั่นนะ แล้วมันว่าไม่เป็นไรน่า ไม่เป็นไรน่า แต่เวลาเราบอกว่าเป็น เป็นลิ ก็นั่นละๆ มันจะทำให้เราถอดใจไปเรื่อยๆ

ไม่เป็นไรน่า ไม่เป็นไรน่า ไม่เป็นไรจนไม่มีหลักเกณฑ์เลย ไม่เป็นไรจนเป็นสวะ เป็นสวะไม่มีคุณค่าเลย ไหลไปตามท้องร่องท้องนาไม่มีคุณค่าอะไรเลย เราเป็นมนุษย์นะ มนุษย์มีค่าที่ไหน? มนุษย์มีค่าที่ยังมีชีวิตอยู่ที่นี่ ยังมีลมหายใจเข้าลมหายใจออก พอมนุษย์ตายก็ไปเผา เวลาเกิดมาชาติหนึ่ง ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด มันต้องเป็นอย่างนั้นแน่นอน ถ้าแน่นอนขึ้นมาแล้วเราจะมีคุณค่าแค่ไหน เราจะศึกษาแค่ไหน

หน้าที่การงานมันเป็นเรื่องปกติ คนเราเกิดมา เรามีความเสมอภาคกันด้วยปากและท้อง ทุกคนมีปากมีท้องต้องหากินนะ ทุกคนต้องรักษานะ ถ้าไม่กินก็หิว กินเข้าไปก็อิ่ม แล้วกินแล้วเดี๋ยวก็หิวอีก นี่เราเสมอภาคกันด้วยปากด้วยท้อง คือทุกคนเกิดมามีหนึ่งปากและหนึ่งท้อง เราเป็นญาติกันโดยธรรม เป็นมนุษย์ด้วยกัน เสมอภาคกันทางโลก แต่ถ้าเขาไม่มีปัญญา ไม่สนใจเรื่องอย่างนี้เลย เขาก็เป็นมนุษย์เฉยๆ ใจ

แต่เราเป็นมนุษย์แล้วเรามีปัญญาของเรา เราจะหาทรัพย์ แล้วหาทรัพย์ของเราไม่ใช่หาทรัพย์ที่ว่าเขาสร้างภาพแล้วหลอกลวงกันว่าหะเหินดินฟ้า ไร่สาระ ถ้าใครศึกษาพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนเรื่องอริยสัจ เรื่องสัจจะความจริง เรื่องทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ อันนั้นมันเปลือก อันนั้นมันของแถม ของแถมคือว่าอารมณ์ความรู้สึกรู้สึกของคนมันแตกต่างกันหลากหลาย อานาชาสนาบารมีของคนถ้ามันมีความรู้อย่างนั้น ความรู้อย่างนั้นมันไม่ใช่เหตุให้เกิดทุกข์ มันมีแต่จะสร้างทุกข์ มันจะสร้างทุกข์ยิ่งขึ้น เพราะเกิดทิฏฐิมานะ เวลาเราทำได้ เขาไม่เชื่อเรา โกรธเขามากเลย ทำแล้วใครจะไปเชื่อล่ะ เขาไม่เชื่อหรอก เพราะเขาไม่ได้ทำ เขาไม่เหมือนเรา มันปัจเจกตั้ง มันต้องทำเองใจ

ฉะนั้น พระพุทธศาสนาสอน ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์

พระสารีบุตรไปฟังธรรมของพระอัสสชิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ จะสุขจะทุกข์มาแต่เหตุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้กลับไปดับที่เหตุ นั้น พระสารีบุตรเป็นพระโสดาบันเลย มีดวงตาเห็นธรรมเลย เพราะปฏิบัติกับสังขขันธ์มาตลอด กอดคั้นมาตลอด ข่มหัวใจมาตลอด แล้วมันไม่ได้อะไรเลย แต่ถ้ามันผ่อนคลายแล้วใช้ปัญญา นี้ภาวนามยปัญญา ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา เกิดจากหัวใจ เกิดจากหัวใจมัน ไคร่ครวญ แยกแยะ นี้วิปัสสนาญาณ ถ้าเกิดอย่างนั้น ภาวนามยปัญญา

ที่ว่า สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา แล้วคนที่ภาวนาแล้วจิตมันเสื่อมมัน จะรู้ เสื่อมเพราะมันยังเข้าไม่ถึงภาวนามยปัญญา ถ้าถึงภาวนามยปัญญา แล้วที่สุดของมัน เวลาเห็นภาวนามยปัญญาชัดเจนของมันคือเวลามันสมุจเฉทปหาน นั่นนะ ภาวนามยปัญญามันมี คุณภาพขนาดนั้น คุณค่าของมัน มันสามารถประหารกิเลสได้ มันสามารถประหารไอ้ความเห็น ผิดในใจ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ความเห็นผิดๆ

แล้วปัญญาที่ตามกิเลสไป กิเลสมันก็ตามไปด้วย มันจะเห็นถูกได้อย่างไร เพราะกิเลส สมุทัยมันเจือปนไปด้วย ก็โจรมันอยู่กับเรา โจรมันไปด้วยกัน โจรมันจะให้จับตัวมันไหมล่ะ ถ้าเราเกิดปัญญาขึ้นมา เวลามันประหาร มันประหาร สมุจเฉทปหาน นั่นล่ะภาวนามยปัญญา ปัญญาที่แท้จริง ปัญญาที่เกิดจากการภาวนา แล้วมันอยู่ที่ไหนล่ะ มันอยู่ในตำราไหม มันอยู่ใน ทฤษฎีเล่มไหน

ทฤษฎีก็เป็นการชี้บอกเท่านั้นแหละ เวลาเกิดขึ้นจริง เกิดขึ้นจริง ศีล สมาธิ ปัญญาเกิดขึ้น จากการกระทำ เกิดขึ้นจริงจากหัวใจ เกิดขึ้นจริง ญาณคือหยั่งรู้ ความรู้สึก ความหยั่งรู้มันเกิดจาก ที่นี้ แล้วที่นี้มันเป็นจริงขึ้นมา พระพุทธเจ้าสอนที่นี่ สอนกลับมาที่หัวใจของเรา ถ้าเราทำได้จริง ถ้าเรามีอำนาจวาสนา ทำที่นี้แล้วจะเป็นสมบัติของเรา เอวัง